

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2011-4-99 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 18-11/206-96
Karar Tarihi : 18.04.2018

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN, Dr. Metin ARSLAN, Adem BİRCAN,
Şükran KODALAK, Mehmet AYAN

B. RAPORTÖRLER: Esin AYGÜN, Cüneyd DAL, Nazif IŞIK

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : - Çınarlar Madencilik Sanayi Ticaret A.Ş.
Temsilcisi: Av. Ahmet AKGÜL
Onur Sokak, Yılmaz Apt. 26/7 Maltepe/ANKARA

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILANLAR : - Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankaları

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin, kullandığı kredinin kapanması aşamasında ipotek fek ücreti adı altında bir ücret almasına yönelik uygulamasının rekabet yasalarına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkin verilen 09.06.2011 tarih ve 11-36/761-M sayılı Kurul kararının, Danıştay 13. Dairesinin 04.12.2017 tarih ve 2011/3354 E., 2017/3548 K. sayılı kararı ile iptal edilmesi üzerine dosyanın yeniden değerlendirilmesi ve mahkeme kararının gereğinin yerine getirilmesini teminen bankaların kullandıkları kredilere ilişkin olarak faiz dışında aldıkları ücretler konusunda gizli bir anlaşma içinde olup olmadıklarının tespiti.
- (2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Rekabet Kurumu (Kurum) kayıtlarına 31.03.2011 tarih, 2453 sayı ile intikal eden başvuruda Yapı Kredi Bankası Porsuk Şubesi ile bir kredi sözleşmesi imzalandığı ve kredi borcunun teminatı olarak taşınmaz ipoteki tesis edildiği, kredi borcunun ödenerek kapatılması üzerine banka şubesine başvurularak ipoteğin kaldırılması (fekki) konusunda tapu sicil müdürlüğüne yazı yazılmasının talep edildiği, ancak banka şubesinin kredi sözleşmesinin 7. maddesine dayanarak 525,00 TL ücret talep ettiği, kredi borçlusundan yasaya ve usule aykırı olarak "ipotek fek ücreti" adı altında bir bedel talep edilmesinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a (4054 sayılı Kanun) aykırılık oluşturduğu iddia edilmiştir.

- (3) **G. DOSYA EVRELERİ:** Anılan başvuruya istinaden hazırlanan 01.06.2011 tarihli ve 2011-4-99/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulunun (Kurul) 09.06.2011 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 11-36/761-M sayı ile şikâyet konusu iddiaların 4054 sayılı Kanun kapsamında inceleme olanağının bulunmaması nedeniyle aynı Kanun'un 42. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine şikâyetçi tarafından Danıştay 13. Dairesine ilgili Kurul kararının iptali istemiyle dava açılmış ve şikâyet konusu iddialara yönelik soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için önaraştırma yapılması gerekirken bu sürece uyulmayarak ilk inceleme raporunun değerlendirilerek karar verilmesinin 4054 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil ettiği ve şikâyetçinin, kredilerden "sair masraf" adı altında faiz dışında pek çok ücretin müşterilerden talep edildiği, alınan ücretler konusunda bankalar arasında gizli bir anlaşma olup olmadığının incelenmesi gerektiği yönündeki iddiasına ilişkin herhangi bir değerlendirmenin yapılmamış olması gerekçeleriyle anılan Kurul kararı iptal edilmiştir. Danıştay 13. Dairesinin söz konusu kararı üzerine hazırlanan 13.02.2018 tarihli ve 2011-4-99/BN-1 sayılı Bilgi Notu, Kurul'un 20.02.2018 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 18-06/97-M sayılı karar ile şikâyet konusu iddialara yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 40. maddesinin birinci fıkrası uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- (4) Yapılan önaraştırma kapsamında; 06.03.2018 tarihli ve 2977 sayılı bilgi isteme yazısı ile Akbank T.A.Ş. (AKBANK), Denizbank A.Ş. (DENİZBANK), QNB Finansbank A.Ş. (QNB), HSBC Bank A.Ş. (HSBC), ING Bank A.Ş. (ING), Türk Ekonomi Bankası A.Ş. (TEB), Türkiye Vakıflar Bankası A.Ş. (VAKIFBANK), Türkiye Garanti Bankası A.Ş. (GARANTİ), Türkiye Halk Bankası A.Ş. (HALKBANK), Türkiye İş Bankası A.Ş. (İŞ BANKASI), Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. (YAPI KREDİ) ve T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'den (ZİRAAT) çeşitli hususlarda bilgi ve belge talep edilmiştir. Ayrıca konu ile ilgili olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan (BDDK) 07.03.2018 tarihli ve 3029 sayılı yazı ile bilgi talebinde bulunulmuştur.
- (5) İŞ BANKASI'nın cevabi yazısı 19.03.2018 tarih 2278 sayı, ING'nin cevabi yazısı 19.03.2018 tarih 2282 sayı, HSBC'nin cevabi yazısı 20.03.2018 tarih 2286 sayı, DENİZBANK'ın cevabi yazısı 20.03.2018 tarih 2290 sayı, YAPI KREDİ'nin cevabi yazısı 20.03.2018 tarih 2299 sayı, HALKBANK'ın cevabi yazısı 20.03.2018 tarih 2306 sayı, GARANTİ'nin cevabi yazısı 21.03.2018 tarih 2354 sayı, QNB'nin cevabi yazısı 21.03.2018 tarih 2361 sayı, AKBANK'ın cevabi yazısı 22.03.2018 tarih 2397 sayı, VAKIFBANK'ın cevabi yazısı 22.03.2018 tarih 2400 sayı, TEB'in cevabi yazısı 23.03.2018 tarih 2440 sayı, ZİRAAT'in cevabi yazısı 26.03.2018 tarih 2495 sayı ve BDDK'nın cevabi yazısı 23.03.2018 tarih 2424 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (6) Önaraştırma sonucunda düzenlenen 04.04.2018 tarihli ve 2011-4-99/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu 18.04.2018 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve 18-11/206-96 sayı ile karara bağlanmıştır.
- (7) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; YAPI KREDİ'nin kullandığı kredinin kapanması aşamasında ipotek fek ücreti adı altında bir ücret almasına yönelik uygulamasının rekabet yasalarına aykırılık teşkil ettiği iddiasının 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı, Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının faiz dışındaki sair ücret ve masraflara ilişkin tutarların belirlenmesi noktasında bankalar arasında gizli bir anlaşma olup olmadığı iddiasına ilişkin olarak herhangi bir bulguya rastlanmadığı ve soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME, GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

I.1. Hakkında İnceleme Yapılan Teşebbüsler

- (8) Önarastırmanın konusunu, YAPI KREDİ'ye yönelik iddiaların yanı sıra mahkeme kararının gereğinin yerine getirilmesini teminen bankaların kullandıkları kredilere ilişkin olarak faiz dışında aldıkları ücretler konusunda gizli bir anlaşma içinde olup olmadıklarının tespiti oluşturmakta ve bu nedenle önarastırma, Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının tümünü kapsamaktadır. Bununla birlikte, yürütülen önarastırmada, aşağıdaki tabloda yer verilen bankalar üzerine yoğunlaşmış ve bu çerçevede bu bankalardan bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur:

Tablo 1: Önarastırma Sürecinde Bilgi/Belge İstenen ve İşlemleri İncelenen Bankalar

Banka Adı	Sermaye Yapısı	Faaliyet Türü	Faaliyet Alanları
AKBANK	Özel sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal ve özel bankacılık, KOBİ bankacılığı ve uluslararası ticaretin finansmanı (Mevduat, kredi, kredi kartı)
DENİZBANK	Türkiye'de Kurulu yabancı sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal, ticari bankacılık ile kamu bankacılığı, işletme ve tarım bankacılığı hizmetlerinin yanı sıra iştirakleri aracılığıyla yatırım, finansal kiralama, faktoring ve sigortacılık hizmetleri (Mevduat, kredi, kredi kartı)
QNB	Türkiye'de Kurulu yabancı sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal, ticari bankacılık ve KOBİ bankacılığı (Mevduat, kredi, kredi kartı)
GARANTİ	Türkiye'de Kurulu yabancı sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal, ticari bankacılık ve KOBİ bankacılığı (Mevduat, kredi, kredi kartı)
HALKBANK	Kamu sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal ve ticari bankacılık ile KOBİ bankacılığı (Mevduat, kredi, kredi kartı)
HSBC	Türkiye'de Kurulu yabancı sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal ve ticari bankacılık ile işletme ve yatırım bankacılığı
ING	Türkiye'de Kurulu yabancı sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal ve ticari bankacılık ile KOBİ bankacılığı (Mevduat, kredi, kredi kartı)
İŞ BANKASI	Özel sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal ve ticari bankacılık, KOBİ bankacılığı (Mevduat, kredi, kredi kartı)
TEB	Özel sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal ve ticari bankacılık ile işletme bankacılığı (Mevduat, kredi, kredi kartı)
VAKIFBANK	Kamu sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, kurumsal ve ticari bankacılık (Mevduat, kredi, kredi kartı)
YAPI KREDİ	Özel sermayeli	Mevduat Bankası	Kurumsal ve ticari bankacılık ile bireysel bankacılık (Mevduat, kredi, kredi kartı)
ZİRAAT	Kamu sermayeli	Mevduat Bankası	Bireysel, ticari ve KOBİ bankacılığı (Mevduat, kredi, kredi kartı)

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

- (9) İlgili ürün pazarı, belirli bir ürün ile tüketici gözünde fiyatı, kullanım amaçları ve nitelikleri bakımından benzer olan ürünlerden oluşmaktadır. Başka bir deyişle ilgili ürün pazarı; ürün özellikleri, fiyatları ve kullanım amaçları bakımından tüketici tarafından ikame edilebilir sayılan bütün ürünleri kapsamaktadır. İlgili ürün pazarı tanımında talep ikamesinin yanında, talep ikamesine eşdeğer etkisi olduğu durumlarda arz ikamesi de hesaba katılmaktadır.

- (10) Bankacılık sektörü, esas olarak tasarruf sahipleri ile yatırımcılar arasında fon transferi konusunda aracılık hizmetleri görmektedir. Bu çerçevede bankalar çeşitli düzenleyici kısıtlara tabi olarak fon bulma ve kredi verme faaliyetlerini sürdürmektedirler. Kredi faaliyetleri genel itibariyle bireysel ve kurumsal krediler olarak iki ana başlıkta toplanmakta olup, bireysel krediler; tüketici, araç, mortgage kredileri gibi alt branşlardan oluşmaktadır. Kurumsal krediler ise ticari işletmelere sunulan yatırım, finansman, yeniden finansman vb. kredilerden meydana gelmektedir¹.
- (11) Bankacılık hizmetlerine yönelik Kurul kararlarına bakıldığında, ilgili pazarın en geniş tanımı ile "bankacılık hizmetleri" şeklinde, yahut her bir ana hizmet türü baz alınmak suretiyle "mevduat hizmetleri", "kredi hizmetleri" ve "kredi kartı hizmetleri" şeklinde ya da daha alt segmentler bazında "konut kredileri" veya "KOBİ'lere sunulan kredi hizmetleri" ve "bireysel ve ticari kredi hizmetleri" şeklinde tanımlanabileceği görülmektedir.²
- (12) Önaraştırma konusu, Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının kredi kullanan taraftan talep ettiği anapara ve faiz ödemesi dışındaki sair ücret ve masraf tutarlarının belirlenmesine yöneliktir. Dolayısıyla ilgili pazarın en dar haliyle "bankalarca verilen kredi hizmetleri" olarak tanımlanması mümkündür. Bununla birlikte, ilgili pazarın geniş ya da dar tanımlanması teşebbüsler üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkide bulunmayacak ve ihlale ilişkin değerlendirmeyi etkilemeyecektir. Dolayısıyla, bu açıklamalar dikkate alındığında mevcut önaraştırma bakımından ilgili ürün pazarının tanımlanmasına gerek görülmemiştir.

I.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (13) Önaraştırma kapsamında incelenen bankacılık hizmetlerinin, ülke genelinde sunuluyor olması dikkate alınarak, ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak tanımlanmıştır.

I.3. Dosya Kapsamında Yapılan İnceleme ve Tespitler

I.3.1. Taraflardan Elde Edilen Bilgi ve Belgeler

- (14) Yapılan önaraştırma kapsamında, Türkiye'de mevduat bankacılığı alanında faaliyet gösteren başlıca bankalardan kredi işlemlerinde uygulanan faiz dışı ücret kalemlerinin neler olduğuna, bu ücretler belirlenirken hangi unsurların dikkate alındığına, kredi işlemleri kapsamında talep edilen teminatlara ve bu teminatlar kapsamında talep edilen ücretler ile söz konusu ücretlerin müşteri özelinde farklılaşıp farklılaşmadığına, konuyla ilgili müşteri şikayetlerinin olup olmadığına yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Buna ek olarak inceleme konusu döneme ait sair ücret ve masraflara ilişkin uygulanan fiyatlar talep edilmiştir. Elde edilen bilgi ve belgelere aşağıda yer verilmektedir.

I.3.1.1. AKBANK'dan Elde Edilen Bilgiler

- (15) AKBANK tarafından her bir kredi için komisyon kalemlerinin tümünün alınmadığı, kredinin türüne, krediyle ilgili yapılan işlemin karşılığına, kredinin özelliğine veya kredinin kullandırımı için şartların sağlanmasına bağlı olarak farklı komisyon tahsilatı yapıldığı belirtilmiştir. 2012-2014 yılları arasındaki dönemde tahsil edilen ücret-komisyon kalemleri arasında ipotek fek ücreti sayılırken bu ücretin 04.07.2014 tarihinde uygulamadan kaldırıldığı ifade edilmiştir.

¹ Kurul'un 07.03.2011 tarihli ve 11-13/243-78 sayılı Banka-1 (Maaş Promosyonları) kararı.

² Kurul'un 08.03.2013 tarihli ve 13-13/198-100 sayılı Banka-2 (Faiz) kararı.

- (16) Ticari krediler için masraf komisyon oranı/tutarlar belirlenirken; maliyetler, kamuya açık rekabet uygulamaları, müşterinin riskliliği, müşteri ilişki düzeyi, tutar, vade, döviz cinsi, müşteri teminat gücü, müşterinin mevcuttaki işlem hacmi vb. unsurların beraber değerlendirilmesi sonucunda fiyatlandırma yapıldığı ifade edilmiştir. Bireysel krediler bakımından da müşterilerin banka ile çalışma şekli, müşterinin bankanın hedef kitlesinde yer alması, ürün hacmi, bankadaki diğer varlıkları gibi unsurların değerlendirilerek masraf/ücret kalemlerinde farklılaştırma yapılabildiği belirtilmektedir.
- (17) Banka tarafından kullanılan bireysel ve ticari kredilerde talep edilen teminatlara yönelik olarak ise ticari krediler bakımından farklı çeşitlerde kredilerin farklı teminat türleri ile kullanılabilmesine dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte doğası gereği bazı kredilerin ağırlıklı teminatlarının belli olduğu ve taşıt kredileri için taşıt rehini, işyeri kredileri için ipotek, tedarikçi finansmanı sistemi kredileri için alacak temliki ve stok finansmanı için araç menkul rehni örneklerinin bu bağlamda verilebileceği ifade edilmiştir. Bireysel kredilerde ise taşıt kredisi için araç rehini/garanti taahhüdü, konut/işyeri kredisi için gayrimenkul ipoteği/garanti taahhüdü, ipotekli ihtiyaç kredisi için ise gayrimenkul ipoteği kredi türüne göre talep edilen teminatlar olarak sayılmıştır. Bireysel ve ticari kredilerde, her kredi çeşidi özelinde talep edilen teminatlar kapsamında kredi kullanan tarafa yansıtılan masraf/ücretler ise ipotek fek ücreti, ipotek tesis ücreti, vekâletname ücreti, rehin kaldırma ücreti, temlik karşılığı kredi, teminat çek giriş istihbarat ücreti olarak sıralanmıştır. Bireysel kredilerde gayrimenkul ipoteği talep edilmesi halinde kredi kullanan tarafa ekspertiz, ipotek tesis ve ipotek fek ücretinin Tüketici Kredi Sözleşmesi'nin ilgili maddesi kapsamında yansıtıldığı ifade edilmiştir. İpotek fek ücretinin bireysel müşterilerden alınamayacağına ilişkin düzenlemenin 03.10.2014 tarihinde yürürlüğe giren Ücretler Yönetmeliği ve 29.01.2015'te kabul edilen izahname ile yapıldığı ifade edilmektedir. Ticari krediler bakımından ise Genel Kredi Sözleşmelerinde yer alan maddelere dayanarak krediyi kullandıktan tahsilat yapılabildiği belirtilmektedir. Bununla birlikte yukarıda da belirtildiği üzere ipotek fek ücreti, 04.07.2014 tarihinde uygulamadan kaldırılmıştır.

1.3.1.2. DENİZBANK'tan Elde Edilen Bilgiler

- (18) 2010-2012 yılları arasındaki dönemde DENİZBANK tarafından kullanılan bireysel ve ticari kredilerde, krediyi kullanan taraftan tahsil olunan ücret ve masrafların her bir işkolu bazında değişiklik gösterdiği belirtilmektedir. Genel olarak ücret ve masrafların müşterilerden tahsil olunmaya çalışıldığı, ancak müşterinin banka ile çalışma derinliği, banka ile mevcut ve potansiyel kârlılığı, belirli bir firma veya müşteri grubuna özel uygulanan kampanyalara bağlı olarak bu tutarların farklılaşabileceğine dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda; yasal denetleyici ve düzenleyici kurum ve kanunlarca belirtilen sınırlara bağlı kalmak koşulu ile bankanın krediyi kullandıran şube veya alternatif dağıtım kanalı ve pazarlama, tahsis, operasyon, hazine grubu gibi birimlerinin her bir kredi dosyası üzerinde harcadığı ortalama işgücü, zaman, kira gibi operasyonel maliyetler ile bankanın ilgili kredi grubundaki gecikme ve ödenmeme riskine bakılarak elde edilen potansiyel temerrüt riski maliyetleri, ekonomik piyasa koşulları gibi unsurların göz önünde bulundurularak asgari ve azami alınması gereken masraf/ücretlerin tutar ve/veya marj olarak yıllık, dönemsel veya peşin olacak şekilde dikkate alınmak suretiyle ilgili işkolları tarafından belirlendiği açıklanmaktadır.
- (19) Bireysel ve ticari kredilerde alınan teminatların da her bir kredi çeşidine özel değişebildiği, teminat çeşitlerinin bir veya birden fazla alınabildiği gibi bazı kredi türlerinde teminat alınmadan da kredi tahsis edilebildiği belirtilmektedir. Teminat özelinde alınan sair masraf/ücretlerin belirlenmesinde de yukarıda belirtilen usulün takip edildiği ifade edilmektedir.

- (20) 2010-2012 yılları arasındaki dönemde DENİZBANK tarafından kullanılan bireysel kredilerde teminat olarak bir taşınmaz üzerinde ipotek tesis edilmesi durumunda, kredinin geri ödenmesi aşamasında söz konusu ipoteğin fek edilmesi işlemlerine yönelik masrafların kredi kullanan müşteri tarafından karşılandığı belirtilmiştir. Bahse konu masraf ve ücretlerin müşteri ile imzalanan "Sabit Faizli Konut Finansmanı Kredisi Sözleşme Öncesi Bilgi Formu"nda detaylıca yer aldığı, ayrıca ilgili sözleşmede de konunun düzenlendiği ifade edilmektedir. Ticari kredilerde de masrafların müşteri tarafından karşılandığı ve bu durumun 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, konuya ilişkin Bakanlar Kurulu kararı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından çıkarılan 2006/1 sayılı "Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kar ve Zarara Katılma Oranları İle Kredi İşlemlerinde Faiz Dışında Sağlanacak Diğer Menfaatler Hakkında Tebliğ" (2006/1 sayılı T.C. Merkez Bankası Tebliği) ve banka ile müşteri arasında imzalanan Genel Kredi Sözleşmesi uyarınca gerçekleştiği açıklanmaktadır.

I.3.1.3. GARANTİ'den Elde Edilen Bilgiler

- (21) GARANTİ tarafından gönderilen cevabi yazıda, 2010-2012 yılları arasındaki dönemde bu banka tarafından kullanılan kredilerde, anapara ve faiz ödemeleri dışında, krediyi kullanan taraftan tahsil olunan ücretlere ilişkin bilgi verilmiştir. Bu kapsamda, özel olarak belli kredi türlerinde kapsamı değişebilmekle birlikte genel olarak bireysel kredilerde; dosya masrafı (tahsis ücreti), hizmet bedeli, ekspertiz ücreti, taşıt rehini fek ücreti (e-rehin sistemine geçilene kadar), ipotek tesis ücreti ve ipotek fek ücretlerinin tahsil edildiği belirtilmiştir.
- (22) Teşebbüsün cevabi yazısında, yukarıda zikredilen ücretlere/masraflara ilişkin tarifelerin, müşteri özelinde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan açıklamada, bireysel kredilerde ilgili ücretlerin standart tutarlarda uygulandığı, bununla birlikte, istisnai olarak bu ücretlerde müşteri özelinde aşağı yönlü bir farklılaşmanın olabileceği ifade edilmiştir. Bu farklılaşmanın, müşterinin talep ettiği kredinin tutar ve vadesine, müşterinin banka ile çalışma yoğunluğuna ve müşterinin kredibilitesine bağlı olarak şekillenebileceği belirtilmiştir. Ticari, kurumsal ve KOBİ kredilerinde ise yine söz konusu ücretlerin, belirlenen masraf aralığı içinde kalacak şekilde, kredinin tutarı ve müşterinin rating notu da dâhil olmak üzere müşterinin kredibilitesine bağlı olarak farklılaşabileceği bildirilmiştir.
- (23) Söz konusu ücret ve masrafların hangi kıstaslara göre belirlendiğine ilişkin olarak ise, genel olarak hem bireysel hem de ticari kredilerde, kredi tahsis, kullandırım ve kredi takip süreçlerinde katılan operasyonel maliyetler, varsa üçüncü taraflara yapılan ödemeler ve toplam ürün getirisinin dikkate alındığı ifade edilmiştir. Buna ilaveten, bireysel müşteriler için BDDK tarafından yayınlanıp 03.10.2014 tarihinde yürürlüğe giren ve faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraflara ilişkin esasları düzenleyen "Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" hükümlerine de riayet edildiği bildirilmiştir.
- (24) GARANTİ'nin cevabi yazısında yer alan açıklamada, bu banka tarafından kullanılan bireysel kredilerde her bir kredi özelinde değişkenlik gösterebilmekle birlikte genel olarak talep edilen teminatlar olarak; taşınmaz ipoteği, mevduat rehini, yüklenici firma garantörlüğü, kefalet ve taşıt rehini sayılmıştır. Ticari, kurumsal ve KOBİ kredileri için talep edilen teminatların ise banka özelinde belirlenmemiş olduğu, BDDK'nın "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"te düzenlenen teminatların dikkate alındığı belirtilmiştir.

- (25) 2010-2012 arasındaki dönemde, hem bireysel hem de ticari müşterilerden ipotek fek masrafının talep edildiği ifade edilmiş, bu uygulamanın dayanağı olarak da ilgili masrafların serbestçe belirlenebileceğine yönelik 2006/1 sayılı T.C. Merkez Bankası Tebliği'nin 4. maddesi gösterilmiştir. Bununla birlikte, ipotek masrafının, ilgili dönemde müşteri şikâyetlerine ve yargılamalara konu olduğu belirtilmiştir. Güncel durumda ise, 03.10.2014 tarihinde yürürlüğe giren ve faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraflarla ilgili esasları düzenleyen "Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" gereği, konut dâhil bireysel kredilerde bu ücretin alınmasının durdurulduğu, öte yandan güncel durumda ticari krediler için de anılan ücretin tahsil edilmediği ifade edilmiştir.

I.3.1.4. HALKBANK'tan Elde Edilen Bilgiler

- (26) 2010-2012 yılları arasındaki dönemde bireysel kredi kullanan taraftan dosya masrafı, ekspertiz ücreti, ipotek fek ücreti, rehin haciz kaldırma ücreti, vade değişiklik ücreti, ödeme planı değişiklik ücreti, gecikme ücreti, konut kredisi erken kapama ücretlerinin alındığı belirtilmiştir. HALKBANK tarafından kullanılan bireysel kredilerde ipotek fek ve ekspertiz ücreti haricinde diğer tüm sair masraf/ücretlerde müşteri özelinde farklılaşma yapılabildiği ifade edilmiştir. Kredi kullandıktan tahsil edilen sair masraf/ücretlerin müşteriden sağlanan verim, müşterinin HALKBANK ile çalışma yılı, kullandığı ürün sayısı, kullanılan kredilerdeki teminat durumu, firma kredilitesi gibi unsurların göz önünde bulundurulması müşteri özelinde farklılaşabildiği ifade edilmiştir. Bireysel müşteriler tarafından kullanılan ürünlere ilişkin sair masraf/ücretlerin BDDK tarafından yayımlanan Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'e göre belirlendiği, ticari kredilerde ise HALKBANK maliyetleri göz önünde bulundurulması sektörde yer alan diğer bankalar paralelinde konjonktüre uygun olarak belirlendiği ifade edilmiştir.
- (27) Bireysel ve ticari kredilerde her bir kredi çeşidi özelinde talep edilen teminatlara yönelik olarak ise ticari krediler bakımından müşterinin kredi değerlendirme notunun ve HALKBANK politikalarının bir arada değerlendirildiği ifade edilmektedir. Bireysel kredilerde sadece gayrimenkul ipoteği karşılığında kullanılan kredilerden ekspertiz ücreti ve ipotek tesis ücreti alındığı, müşterinin kredi değerliğine göre teminatına ipotek alınarak kullanılan krediler ve her koşulda HALKBANK tarafından birinci derece ipotek tesis edilmesi gereken tüm ticari gayrimenkul alım kredisi kullanımlarında ekspertiz rapor ücreti, gözden geçirme rapor ücreti, anlaşmalı şirketler aracılığı ile gerçekleştirilen ipotek tesis bedeli ücretlerinin tahsil edildiği açıklanmaktadır.
- (28) 2010-2012 yılları arasında bireysel konut kredilerinde ve ipotek teminatlı bireysel kredilerde ipoteğin terkin aşamasında ipotek fek ücretinin müşterilerden tahsil edildiği ifade edilmiştir. 03.10.2014 tarihinde yürürlüğe giren Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'e kadarki zamanda bankacılık sektöründe bireysel kredilerden alınacak ücret komisyonlarında herhangi bir kısıtlama olmaması nedeniyle ilan edilen ücretlerin sözleşme serbestisi ilkesi çerçevesinde düzenlendiği belirtilmektedir. Ticari kredilerde ise teminat olarak bir taşınmaz üzerinde ipotek tesis edilmesi durumunda kredinin geri ödenmesi aşamasında söz konusu ipoteğin sicilden terkin edilmesi işlemlerine yönelik olarak müşteriden ipotek fek masrafı tahsil edildiği ve bu miktarın 2010-2012 yılları arasında peşin (.....) TL olduğu açıklanmıştır.

I.3.1.5. HSBC'den Elde Edilen Bilgiler

- (29) Banka tarafından kullanılan bireysel kredilerde anapara ve faiz dışında kredi kullanan müşterilerden kredinin türüne göre; kredi talep ve tahsis ücreti, komisyon, ekspertiz ücreti, özel ekspertiz ücreti, ipotek tesis ücreti, taşıt rehin kaldırma ücreti, erken kapama/ara ödeme ücreti, refinansman ücretinin talep edildiği, uygulanan kredi kampanyasına ve krediyi kullanacak müşteriye göre alınan komisyon ve masraflarda indirim uygulaması yapıldığı ifade edilmiştir. Masraf ve ücret tutarlarının ilgili işlemin maliyeti ile diğer bankaların kamuya açık alanlarda ilan ettiği tarifeler ve bankanın kârlılık durumu göz önünde bulundurularak bağımsız olarak belirlendiği ifade edilmiştir.
- (30) Her bir kredi özelinde "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" hükümlerinde belirtilen teminatların kabul ve talep edildiği belirtilmiştir. Kredi özelinde talep edilen teminatlara ilişkin olarak, ihtiyaç kredilerinde; ferdi kaza sigortası veya kredili hayat sigortası, nakit veya kefil teminatı talep ve kabul edildiği, taşıt kredilerinde; ferdi kaza sigortası veya kredili hayat sigortası, kasko, zorunlu trafik sigortası, kefil, taşıt rehni, nakit para teminatlarının talep edildiği, konut kredilerinde; ferdi kaza sigortası veya kredili hayat sigortası, konut sigortası, zorunlu deprem sigortası, kefil ve konut ipoteği teminatları talep edildiği, ipotek teminatlı ihtiyaç kredilerinde; (bireysel finansman kredisi) ferdi kaza sigortası veya kredili hayat sigortası, konut veya işyeri sigortası, zorunlu deprem sigortası, kefil, konut veya işyeri ipoteği teminatlarının kabul edildiği, yatırım amaçlı işyeri kredilerinde; ferdi kaza sigortası veya kredili hayat sigortası, işyeri sigortası, zorunlu deprem sigortası, kefil ve işyeri ipoteği teminatlarının talep edildiği ifade edilmiştir.
- (31) İpotek fek ücretine ilişkin olarak; ipotek fek ücreti sebebi ile doğacak olan her türlü vergi, resim, harç ve benzeri masraflara kredi kullanan tarafın katlanacağı hususunun kredi sözleşmelerinde yer aldığı, müşterinin bilgisi ve onayı olmadan masraf talebinde bulunulmadığı, kredi kullanan taraftan bahse konu masrafları aşan ücret alınmamasına özen gösterildiği ancak bazı şubelerin operasyonel hatadan kaynaklı olarak fazla ücret tahsil ettiği bilgisinin kendilerine ulaştığı ve alınan bu fazla ücretlere ilişkin iadelerinin yapıldığı ifade edilmiştir. Banka tarafından ayrıca, kredinin tamamının tahsil edilmesi üzerine talep edilen teminat veya rehlin kredi kullanan müşteriye teslim edilmesinden ya da talep edilen ipoteğin ilgili sicilden terkininden doğan masrafların kredi kullanan tarafa ait olacağı hususunun müşteriye ait olduğunun kredi sözleşmesinde açıkça belirtildiği, konuya ilişkin olarak ilgili dönemde BDDK aracılığı ile kendilerine bir adet şikâyet ulaştığı, BDDK'ya gerekli izahatın yapılarak bankanın haklılığının ispat edildiği ve herhangi bir geri ödemenin yapılmadığı belirtilmiştir.

I.3.1.6. ING'den Elde Edilen Bilgiler

- (32) Kredi kullanan taraftan alınan kredi anapara ve faiz ödemesi dışındaki ücret ve masraflara ilişkin olarak bireysel kredilerde; kredi dosya/tahsis, istihbarat, ipotek tesis, ipotek fek, ekspertiz, erken kapama, komisyon, rehin fek ücretlerinin, ticari kredilerde; nakdi ve gayri nakdi kredi kullanım, dosya masrafı, kredi tahsis, ekspertiz, ipotek fek, ipotek tesis, rehin kaldırma, rehin tesis, temdit ücretlerinin talep edildiği, talep edilen bu masraflara ilişkin tutarların kredi kullanan taraf özelinde değiştiği, söz konusu ücret tutarlarının; operasyonel maliyetler, piyasadaki rekabet koşulları, kullanılan kredinin türü, tutarı, vadesi, bankanın nakit akışı gibi hususların göz önünde alınarak belirlendiği ifade edilmiştir. Banka tarafından ayrıca şube pazarlama personeli, şube müdürü, bölge ve genel müdürlük personeline bahse konu masraflara ilişkin olarak feragat ve indirim yetkisinin verildiği bu kapsamda ücret ve komisyonların bazı müşterilere indirimi

uygulandığı bazı müşterilerden ise bu ücret ve komisyonların talep edilmediği belirtilmiştir.

- (33) Kullandırılan kredi kapsamında talep edilen teminatlar neticesinde ortaya çıkan ücret ve masrafların ödenmesi noktasında; bireysel kredilerde; ipotek tesis, ekspertiz, rehin fek, ipotek fek ücretlerinin kredi kullanan taraftan talep edildiği, ticari kredilerde; ekspertiz ücreti, rehin ve ipoteğe ilişkin teminat çözüm ve ücret komisyonları ile teminat tesis ücret ve komisyonlarının teminat veren taraftan talep edildiği ifade edilmiştir.
- (34) İpotek fek ücretine ilişkin olarak bahse konu işlem için katlanılan masrafların kredi kullanan müşteri tarafından ödendiği, bu masrafların müşterilerden talep edilmesi hususunun ilgili mevzuata aykırılık teşkil etmediği ve müşterilere konuya ilişkin gerekli bilgilendirmenin yapıldığı belirtilmiştir. ING tarafından ayrıca Genel Kredi Sözleşmeleri'nin 16. maddesinin 3. bendinde yer alan "*Müşteri ipotekle ilgili tapu sicil masrafları da dâhil olmak üzere verilecek vesikalara ait borçların ve sair bilcümle masraf, resim ve vergilerin kendisine ait olduğunu kabul eder.*" hükmü uyarınca ipotek fekkine ilişkin masrafları kullandığı kredi kapsamında ipotek ettiren taraftan talep etme haklarının olduğu ifade edilmiştir.

I.3.1.7. QNB'den Elde Edilen Bilgiler

- (35) Bireysel kredilerde QNB tarafından belirlenen müşteri segmentine, kârlılığın ya da ilgili müşterinin çalışma koşullarına, bireysel kredinin teminine bağlı olup olmadığına ve pazarlama faaliyetlerine bağlı olarak farklı uygulamaların gerçekleşmesi söz konusu olabilmektedir. Ticari kredilerin ise müşterinin banka ile olan çalışma derinliğine, müşterinin banka ile çalışmasının kârlı olup olmadığına, aktif ürün sayısına, kredi vadesi/teminat yapısına ve dönemsel olarak düzenlenen pazarlama faaliyetlerine göre farklılaşabildiği belirtilmiştir. Ayrıca ticari kredilerde tüzel kişi müşteriler açısından masraf ve ücret kalemlerinin uygulanmasında müşterinin yıllık cirolarının ve içsel değerlendirme notunun da dikkate alınabildiği belirtilmiştir.
- (36) Edinilen bilgilere göre, 2010-2012 yılları arasında kullandırılan bireysel ve ticari kredilerde anapara ve faiz ödemesi dışında müşteriden tahsil edilen sair masraf ve ücretler, kredi kullandırımında bankanın katlandığı maliyetler dikkate alınmak suretiyle belirlenmiştir.
- (37) Teminatlar bakımından ise ticari krediler özelinde müşterilerden talep edilen teminatların kredi çeşidinden bağımsız olarak müşteriyle çalışma derinliğine ve müşterinin kredibilitesine göre belirlendiği ifade edilmektedir.
- (38) 2010-2012 yılları arasında kullandırılan bireysel ve ticari kredilerde teminat olarak ipotek tesis edilmesi halinde kredinin geri ödenmesi aşamasında söz konusu ipoteğin tapu sicilinden terkin edilmesine yönelik oluşan ücret ve masrafların ilgili kredi müşterisinden tahsil edildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda Türk Ticaret Kanunu, Bankacılık Kanunu ve 2006/1 sayılı T.C. Merkez Bankası Tebliği dayanak gösterilmiş ve ilgili dönemde ticari kredilere yönelik olarak imza altına alınan Genel Kredi Sözleşmesi'ne ve Konut Finansmanı Sözleşmesi'ne atıfta bulunulmuştur.

I.3.1.8. TEB'den Elde Edilen Bilgiler

- (39) Bireysel kredilerde anapara ve faiz ödemesi dışında kredi kullanan taraftan başlıca; istihbarat, ipotek hizmet, ipotek fek, ekspertiz, erken ödeme, vade uzatma, rehin kaldırma ücretlerinin, ticari kredilerde başlıca; kredi kullandırma, erken kapama, limit tahsis, limit revize, istihbarat, ekspertiz, ipotek hizmet, ipotek fek, taşıt rehin kaldırma ücretlerinin talep edildiği, kredi kullanan müşterilerden tahsil edilen bu masraf ve ücretlerin müşteri özelinde farklılaşabildiği, masraf ve ücretlerin belirlenmesi noktasında; müşterinin banka ile çalışma geçmişi, banka ürünlerini kullanma sıklığı ve potansiyel çalışma hacimlerinin etkili olduğu bunun yanı sıra kredinin konusu, tutarı ve vadesi ile bankanın kredi hizmeti için katlandığı maliyetlerin dikkate alındığı ifade edilmiştir.
- (40) Bireysel ve ticari krediler kapsamında Bankacılık mevzuatına uygun olarak müşterinin mali durumu ve kredinin özelliğine göre teminatlandırma yoluna gidildiği, müşterinin itibar ve güvenilirliğine göre teminat alınmaksızın kredi verilebildiği, teminat talebinde bulunulduğunda ise bireysel ve ticari kredilerde teminat olarak kefalet, maddi teminat (altın, hisse senedi, çek, senet rehni, ipotek, alacağın temlik) nakdi teminat (devlet tahvili, hazine bonusu) talep ve kabul edildiği belirtilmiş, krediler kapsamında talep edilen teminatlara ilişkin olarak ekspertiz ücreti, ipotek tesis ücreti, ipotek fek ücreti, taşıt rehin kaldırma ücretlerinin kredi kullanan taraftan talep edildiği belirtilmiştir.
- (41) İpotek fek ücretine ilişkin olarak söz konusu ücrete 2010-2012 yılları arasındaki dönemde müşterilerin katlandığı Ocak 2013 yılından itibaren ise bu masrafın banka tarafından karşılandığı ifade edilmiştir. İpotek fek ücretinin alındığı döneme ilişkin olarak kredi sözleşmelerinde bu hususun yer aldığı, bankanın söz konusu ücreti almasının önünde yasal bir engel bulunmadığı, nitekim 2006/1 sayılı T.C. Merkez Bankası Tebliği uyarınca bankalar tarafından kullanılan kredilerde uygulanacak faiz dışındaki diğer masrafların nitelik ve sınırlarının tarafların serbest iradeleri ile belirleneceğinin hükme bağlandığı, ipotek fek ücretinin de bu hükme dayanarak belirlendiği ifade edilmiştir. Banka tarafından ayrıca ipotek fek ücretinin alınmasına ilişkin müşteri şikâyetleri ve açılan davaların olduğu belirtilmiş ancak söz konusu şikâyet ve davaların akıbetine ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

I.3.1.9. İŞ BANKASI'ndan Elde Edilen Bilgiler

- (42) Anapara ve faiz ödemesi dışında bireysel kredilerde kredi tahsis, ihbarname, ihtarname, ekspertiz, ipotek tesis ve ipotek ücretlerinin, ticari kredilerde kullanılan kredinin türüne göre; kredi tahsis, posta, protesto, muamelesiz iade, gecikme komisyonu, istihbarat, ekspertiz, ipotek tesis ve ipotek fek ücretlerinin kredi kullanan taraftan talep edildiği, bu ücretlere ilişkin tutarların kredi kullanacak tarafın kredi değerliliğine, kredi için verilen teminatın türüne, uygulanan kampanyalara, kredinin türüne göre değiştiği, bahse konu ücretlerin bankanın bu hizmeti vermesi nedeniyle katlandığı masraflara ilave olarak bu masrafların üzerine belli bir kâr marjı eklenerek belirlendiği ifade edilmiştir.
- (43) İpotek fek ücretine ilişkin olarak; 01.06.2010 tarihinde alınmaya başlanan ipotek fek ücretinin kredi kullanan taraftan talep edildiği, bu hususun kredi sözleşmelerinde açıkça belirtildiği, müşterilerce imzalanan "İpotek Fek Talimatnamesi" uyarınca ipotek fek ücretinin tahsil edildiği ifade edilmiştir. Banka tarafından ayrıca ilgili dönemde bankaya ulaşan şikâyet sayısının 271, konuya ilişkin açılan dava sayısının ise 16 olduğu belirtilmiştir.

I.3.1.10. VAKIFBANK'tan Elde Edilen Bilgiler

- (44) VAKIFBANK tarafından gönderilen cevabi yazıda, 2010-2012 yılları arasında bu banka tarafından kullanılan kredilerde, anapara ve faiz ödemeleri dışında krediyi kullanan taraftan tahsil olunan sair masraf ve ücret kalemleri sayılmıştır. Banka tarafından sunulan bilgiler incelendiğinde; konut, tüketici, araç ve konut dışındaki ipotek karşılığı verilen krediler gibi bireysel kredilerde başta kredi tahsis ücreti, ekspertiz ücreti, ipotek tesis ücreti, ipotek fek ücreti, ihbarname ücreti ve inceleme ücretleri gibi farklı isimler altında çeşitli ücretlerin krediyi kullanan taraftan alındığı anlaşılmaktadır. Yine banka tarafından ulaştırılan veriler incelendiğinde, söz konusu ücret ve masraf kalemlerinin, kredi çeşidine göre farklılık gösterebildiği ve her bir bireysel kredi türüne göre kimi ücret kalemlerinin kredi kullandıran talep edilmeyebildiği anlaşılmaktadır. Benzer şekilde ticari krediler açısından da başta operasyon ücreti, istihbarat ücreti, ekspertiz ücreti, ipotek fek ücreti, ipotek tesis ücreti, teminat mektubu teyit ücreti ve rehin kaldırma ücreti gibi çeşitli ücretlerin, ticari kredilerin özelliğine göre (ör. kredinin taksitli olup olmamasına göre), krediyi kullanan taraftan tahsil edildiği anlaşılmaktadır.
- (45) Teşebbüsün cevabi yazısında krediye ilişkin sair masraf ve ücretlerin piyasa koşulları, operasyonel maliyetler ile kredi kullandırma aşamasında katlanılan evrak maliyeti dikkate alınarak belirlendiği, kredi ürününün çeşidi ve özelliklerine göre kredi ürünlerinin standart fiyatlarının tespit edildiği ve piyasa koşullarına bağlı olarak fiyatlarda değişikliklerin yapıldığı beyan edilmiştir. Bahsi geçen sair masraf ve ücretlerde, müşteri özelinde indirimlerin uygulanabildiği ve bu kapsamda fiyatlamada, bankanın kaynak maliyeti ve ürüne ilişkin maliyetleri göz önünde bulundurularak; müşterinin segmenti, riskliliği, banka ile çalışma hacmi, kârlılığı, verimliliği ve potansiyel çalışma hacmi ile talep edilen krediye bağlı unsurların (para cinsi, tutarı, vadesi, teminat şartları) değerlendirildiği ifade edilmiştir.
- (46) Bireysel kredilerde talep edilen teminatlar olarak ise; kefalet, araç rehini, gayrimenkul ipotegi, nakit ve benzeri değerler rehini sayılmıştır. Her bir kredi ilişkisinde, kullanılan kredinin güvencesi olarak söz konusu teminatlardan bir veya daha fazlasının alınabildiği belirtilmiştir. Benzer şekilde her bir kredi özelinde farklılaşabilmekle birlikte ticari kredilerde talep edilen teminatlar olarak; kefalet, banka teminat mektubu, kambiyo senetleri, ticari işletme rehini, alacak/kira geliri rehini, mevduat rehini, araç rehini, alacağın devri (temliki) ve gayrimenkul ipotegi gibi çeşitli teminat türleri sıralanmıştır. Kredi teminatları kapsamında banka tarafından krediyi kullanan tarafa yansıtılan ücretler olarak; ipotek tesis ve fek ücreti, ekspertiz ücreti ve rehin kaldırma ücreti sayılmıştır. Talep edilen teminatlar kapsamında müşteriye yansıtılan bu ücretlere ilişkin tarifelerin, piyasa koşulları, operasyonel süreç, personel maliyeti, fatura bedeli, kredi kullandırma aşamasında kullanılan evrak maliyeti ve teminat özellikleri dikkate alınarak tayin edildiği açıklanmıştır.

- (47) 2010-2012 arası dönemde, VAKIFBANK tarafından kullanılan bireysel kredilerde teminat olarak bir taşınmaz üzerinde ipotek tesis edilmesi durumunda, kredinin geri ödenmesi aşamasında söz konusu ipoteğin sicilden terkin edilmesine yönelik masraflara müşterinin katıldığı ifade edilmiştir. Bu uygulamaya dayanak olarak ise, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "*Tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacir, uygun bir ücret isteyebilir. Ayrıca, tacir, verdiği avanslar ve yaptığı giderler için, ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanır.*" şeklindeki hükmü, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 144. maddesi ve Bakanlar Kurulunun verdiği yetki çerçevesinde TCMB tarafından çıkarılan 2006/1 sayılı T.C. Merkez Bankası Tebliği hükümleri gösterilmiştir. Buna ilave olarak, ilgili dönemde müşteri ile akdedilen sözleşmelerde konuya ilişkin kredi kullanan tarafa bilgilendirme yapıldığı belirtilmiştir. Söz konusu ücretin müşterilerden tahsil edilmesi uygulamasına yönelik olarak bankaya şikâyetlerin geldiği ve dava taleplerinin bulunduğu ifade edilmiştir.

I.3.1.11. YAPI KREDİ'den Elde Edilen Bilgiler

- (48) YAPI KREDİ tarafından gönderilen cevabi yazıda, 2010-2012 yılları arasında kullanılan bireysel kredilerde; kredi açılış ve istihbarat ücreti, ekspertiz ücreti, ipotek tesis ücreti, ipotek fek ücreti, ihtarname masrafı ve rehin kaldırma ücretlerinin talep edilebildiği belirtilmiştir. Bankanın sunduğu bilgiler incelendiğinde, ticari krediler açısından da benzer ücretlerin talep edildiği, bununla birlikte, söz konusu ücretlerin içeriğinin kredi türüne göre farklılık arz edebildiği anlaşılmaktadır (ör. ipotek fek ücretinin, ticari kredilerde, ticari işletme rehini kaldırma ücreti olarak belirtilmesi).
- (49) Söz konusu ücretlere ilişkin fiyatlamalarda, krediyi kullanan tarafın banka ile çalışma derinliği, çalışma süresi ve müşterinin yer aldığı segmente göre çeşitli indirimlerin ya da ücretsiz uygulamaların benimsenebildiği, ayrıca dönemsel olarak, kampanya özelinde, firma bazında ücretsiz ya da indirimli tekliflerin sunulabildiği beyan edilmiştir. Bu ücretlerin genel olarak hangi miktar ya da oranlarda belirlendiği hususunda ise, bankanın ve/veya işlemi gerçekleştiren üçüncü tarafların (ekspertiz firması, hukuk bürosu, tapu, belediye vb.) operasyonel ve diğer işlem maliyetlerinin dikkate alındığı ifade edilmiştir.
- (50) İlgili dönemde kullanılan bireysel kredilerde, kredi türüne ve kapsamına bağlı olarak, gayrimenkul ipoteği, taşınır rehini, kefalet, alacağın temlik gibi teminat türlerinin talep edilebildiği belirtilmiştir. Ticari kredilerde de her müşterinin kendi finansal kredibilitesine, piyasadaki repütasyonuna, faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine, ortaklarının gücüne ve kredinin amacına göre teminatların belirlendiği ve bu kapsamda; Avrupa Yatırım Fonu Garantisi, menkul kıymet rehini, emtia rehini, nakit blokaj, kefalet, ipotek, taşıt rehini ve çek/senet gibi teminatların krediyi kullanan taraftan talep edilebildiği belirtilmiştir.
- (51) Kullanılan kredilerde talep edilen teminatlara ilişkin olarak kredi kullanan tarafa yansıtılan ücret kalemleri olarak; ekspertiz ücreti, ipotek tesis ücreti, ipotek fek ücreti, ticari işletme rehini kaldırma ücreti ve çek tahsilat ücreti sayılmıştır. Teminatlara ilişkin söz konusu ücretlerin tarifeleri belirlenirken, yapılan işlemler özelinde bankanın ve/veya işlemi gerçekleştiren üçüncü tarafların (ekspertiz firması, hukuk bürosu, tapu, belediye vb.) operasyonel ve diğer işlem maliyetlerinin dikkate alındığı ifade edilmiştir.

- (52) 2010-2012 arası dönemde, YAPI KREDİ tarafından kullanılan bireysel kredilerde teminat olarak bir taşınmaz üzerinde ipotek tesis edilmesi durumunda, kredinin geri ödenmesi aşamasında söz konusu ipoteğin sicilden terkin edilmesine yönelik masraflara kimin katıldığı sorusuna ilişkin olarak YAPI KREDİ'nin cevabi yazısında yer alan açıklamada; teminatın değerlendirilmesi, tesisi, sigortalanması ve kaldırılmasına yönelik masraf ve ücretlerin birçoğunun yasal gereklilik olduğu ve bu ücretlerin, oluşabilecek bazı istisnai durumlar dışında, ekseriyetle müşteriden tahsil edildiği ifade edilmiştir. Bu uygulamanın dayanakları olarak, "sözleşme serbestisi ilkesi" olarak da anılan ve belirtilen tarihte yürürlükte bulunan Borçlar Kanunu'nun 19. maddesi ile yine aynı tarihler arasında yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 22. maddesinde yer alan ve ticaret işletmesi ile bir iş görmüş tacirlere tanınan ücret isteme hakkına ilişkin hüküm gösterilmiştir. Yargı uygulamasının da ücret isteme hakkının, ücretin taraflar arasındaki sözleşmelerde öngörülmesinden bağımsız olarak var olduğunun kabulüne yönelik olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ticari kredilerde, müşteriyle banka arasındaki ilişkiyi düzenleyen "Genel Kredi ve Teminat Sözleşmeleri"nde ipotek fek ücretinin müşteri tarafından ödeneceğine yönelik hükmün yer aldığı, tüketici kredileri kategorisinde yer alan konut finansman kredisi sözleşmelerinde de 2011'den itibaren ipotek fek ücretinin açıkça yer aldığı, 2011'den önceki dönemde ise bu ücretin diğer komisyon ve masraf kalemleriyle birlikte değerlendirildiği ifade edilmiştir.
- (53) Son olarak, banka tarafından müşterilerden ipotek fek ücreti talep edilmesi uygulamasına yönelik olarak, 2010-2012 yılları arasında 712 banka müşterisinin 975 adet şikâyet başvurusunun bulunduğu, bu şikâyetlerin 952'sinde müşterinin sorumluluğu olduğunun değerlendirildiği, 23 şikâyette ise bankanın hatalı olduğu değerlendirilerek müşterilere ücret iadesinin yapıldığı belirtilmiştir. Aynı dönemde, 143 dosyada YAPI KREDİ müşterilerinin ipotek fek ücretlerine ilişkin olarak dava yoluna gittiği, bu dosyalardan 129 adedinin banka aleyhine, 13 adedinin ise banka lehine sonuçlandığı ve bir davanın da halen derdest olduğu beyan edilmiştir.

I.3.1.12. ZİRAAT'ten Elde Edilen Bilgiler

- (54) Kredi kullanan taraftan alınan kredi anapara ve faiz ödemesi dışında ticari kredilerde; kredi kullandırma komisyonu, değerlendirme ücreti, limit tahsis ücreti, ipotek yapılmış ise ipotek tesis, ekspertiz, ipotek fek ücretlerinin, taşıt rehni yapılmış ise rehin kaldırma ücretinin talep edildiği, bireysel kredilerde; kredinin türüne göre değişebilen dosya, istihbarat, erken kapama, ekspertiz, rehin, haciz kaldırma, ipotek tesis ve ipotek fek ücretlerinin talep edildiği, kredi kullanan taraftan talep edilen bu ücret ve masrafların Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in yürürlükte olmadığı 2010-2012 yılları arasındaki dönemde BDDK'nın gözetim ve denetiminde, bankanın operasyonel maliyetleri dikkate alınarak eşit durumdaki müşterilere aynı oranlar uygulanarak belirlendiği ifade edilmiştir.
- (55) İpotek fek ücretine ilişkin olarak 2006/1 sayılı T.C. Merkez Bankası Tebliği'nin 4. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen faiz dışında sağlanacak diğer menfaatlerin ve tahsil olunacak masrafların nitelik ve sınırlarının banka tarafından serbestçe belirlenebileceği hükmü uyarınca bahse konu dönemde uygulanan ipotek fek ücretinin kredi kullanan taraftan talep edildiği, bu ücretin talep edilmesine yönelik olarak müşterilerine gerekli bilgilendirmelerin yapıldığı ve kredi sözleşmelerinde bu hususun yer aldığı ifade edilmiştir. Banka tarafından ayrıca 2010 yılından itibaren ipotek fek ücreti alınmasının haksız olduğuna ilişkin kendilerine ulaşan şikâyet sayısının 275 olduğu, Tüketici hakem Heyetlerine yapılan başvuru sayısının ise 40 olduğu ifade edilmiştir.

I.3.2. Bankaların Talep Ettiği Sair Masraf ve Ücretlere İlişkin Hukuki Çerçeve

- (56) Bankaların belli dönemlerde ekspertiz ücreti, ipotek tesis ücreti, ipotek fek ücreti ve dosya masrafı gibi çeşitli isimler altında farklı ücret kalemleri belirlediği ve bu ücretleri krediyi kullanan taraftan talep ettiği görülmektedir. Bu noktada, işbu önaraştırmanın konusunu teşkil eden ve kredi işlemlerinde talep edilen sair masraf ve ücretlere ilişkin bankalar arası gizli bir anlaşma bulunduğu yönelik iddia kapsamında, bankalar tarafından krediyi kullanan taraftan talep edilen sair ücret ve masraflara ilişkin hukuki çerçevenin ortaya konmasının faydalı olacağı görülmektedir.
- (57) Söz konusu ücretlerin hukuki dayanaklarına ilişkin bankalardan ve BDDK'dan elde edilen bilgiler incelendiğinde, konunun 03.10.2014 tarihinde yürürlüğe giren "Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (Ücretler Yönetmeliği) öncesi ve sonrası olarak ikili bir ayırmada incelenebileceği, yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonraki dönemin ise bireysel krediler ile ticari krediler açısından ayrı ayrı değerlendirilebileceği değerlendirilmektedir.
- (58) Ücretler Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesinden önceki dönem incelendiğinde, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Faiz Oranları ile Diğer Menfaatler" başlıklı 144. maddesi dikkat çekmektedir. Söz konusu maddede, "*Bakanlar Kurulu, bankaların ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulanacak azami faiz oranlarını, katılma hesaplarında kâr ve zarara katılma oranlarını, özel cari hesaplar dâhil bu maddede belirtilen işlemlerde sağlanacak diğer menfaatlerin nitelikleri ile azami miktar ya da oranlarını tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu, bu yetkilerini Merkez Bankasına devredebilir.*" hükmü yer almaktadır.
- (59) Bakanlar Kurulu, Bankacılık Kanunu'nun verdiği söz konusu yetkiyi yine aynı kanun hükmü uyarınca Merkez bankasına devretmiş, Merkez Bankası da, çıkardığı 2006/1 sayılı T.C. Merkez Bankası Tebliği ile bankalar tarafından kullanılan kredilerde uygulanacak faiz dışındaki diğer masrafların nitelik ve sınırlarının tarafların serbest iradeleri ile belirleneceğini hükme bağlamıştır³. Bu kapsamda, ilgili dönemde söz konusu tebliğ hükmü ve sözleşme serbestisi ilkesi çerçevesinde bankalar ile krediyi kullanan taraf arasındaki kredi sözleşmelerinde sair masraf ve ücretler yer almıştır.
- (60) Önaraştırma sürecinde bankalardan elde edilen bilgilerde, bankalar tarafından talep edilen sair masraf ve ücretlere ilişkin yukarıda zikredilen tebliğ hükmünün yanı sıra, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 20. maddesindeki, "*Tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacir, uygun bir ücret isteyebilir. Ayrıca, tacir, verdiği avanslar ve yaptığı giderler için, ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanır.*" şeklindeki hükmün de, kredi ilişkisi kapsamında sair masraf ve ücretlerin talep edilmesinin hukuki zeminini oluşturduğu ifade edilmiştir.

³ Tebliğ'in 4. maddesinin birinci fıkrasındaki düzenleme şu şekildedir: "*Bankalarca, reeskont kaynaklı krediler dışındaki kredilere uygulanacak faiz oranları ile faiz dışında sağlanacak diğer menfaatlerin ve tahsil olunacak masrafların nitelikleri ve sınırları serbestçe belirlenir.*"

- (61) BDDK tarafından hazırlanan Ücretler Yönetmeliği'nin 03.10.2014 tarihinde yürürlüğe girmesiyle bankalar tarafından talep edilen sair masraf ve ücretlere bireysel müşteriler açısından kısıtlama getirilmiştir. Ücretler Yönetmeliği ile birçok ücret kaleminin bireysel kredilerde krediyi kullanan taraftan tahsil edilmesi yasaklanarak söz konusu ücret kalemlerinin kredi sözleşmelerinden kaldırılması sağlanmıştır. İpoteğin fekki ve ekspertiz ücretleri gibi bazı ücret kalemlerinde ise bankaların krediyi kullanan taraftan tahsil edebileceği miktara üst sınır getirilmiştir. Bu kapsamda, Ücretler Yönetmeliği'nin tüketici ve konut kredilerini düzenleyen 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, *"Taşınır ve taşınmazlara ilişkin rehin, ipotek ve ekspertiz işlemlerinde yalnızca üçüncü kişilere ödenen ücretler alınabilir."* hükmü ile bireysel müşteriler açısından ipotek fekk işlemlerinde bankaların fekk işlemi için tapu, belediye gibi kurumlara ve bu tip işlemleri avukat ve diğer aracılıları kullanarak yaptırması halinde üçüncü kişilere ödemiş olduğu masrafları bireysel müşteriden tahsil edebileceği, söz konusu masraflar dışında herhangi bir ücret tahsil edilemeyeceği düzenlenmiştir. Ticari müşterilerden alınan sair masraf ve ücretler açısından ise Ücretler Yönetmeliği'nde herhangi bir hüküm tesis edilmemiş ve yönetmelik öncesinde var olan hukuki çerçevede herhangi bir değişiklik olmamıştır.

I.4. Değerlendirme

- (62) Gerek şikâyet dilekçesi gerekse 04.12.2017 tarihli ve 2011/3354 E. ve 2017/3548 K. sayılı Danıştay 13. Dairesi Kararı çerçevesinde dosya konusu iddialar;
- YAPI KREDİ'nin kullandığı kredinin kapanması aşamasında ipotek fekk ücreti adı altında bir ücret almasına yönelik uygulamasının rekabet yasalarına aykırılık teşkil ettiği,
 - Uyuşmazlık konusu iddiaya ilişkin olarak şikâyetçinin, kredilerden "sair menfaat" adı altında faiz dışında pek çok ücretin müşterilerden talep edildiği ve alınan ücretler konusunda bankalar arası gizli bir anlaşma olup olmadığının incelenmesi gerektiği yönündeki iddiası hakkında gerekli değerlendirmenin yapılmadığı

şeklinde sıralanabilir. Söz konusu iddialara ilişkin olarak yapılan değerlendirmelere aşağıda sırasıyla yer verilmektedir.

I.4.1. YAPI KREDİ'nin Kullandığı Kredinin Kapanması Aşamasında İpotek Fekk Ücreti Adı Altında Bir Ücret Almasına Yönelik Uygulamasının 4054 Sayılı Kanun'a Aykırılık Teşkil Ettiği İddiası

- (63) Kurum kayıtlarına 31.03.2011 tarih ve 2453 sayı ile intikal eden dilekçede, YAPI KREDİ Porsuk şubesi ile bir kredi sözleşmesi imzalandığı ve kredi borcunun teminatı olarak taşınmaz ipoteği tesis edildiği, kredi borcunun ödenerek kapatılması üzerine banka şubesine başvurularak ipoteğin kaldırılması (fekki) konusunda tapu sicil müdürlüğüne yazı yazılmasının talep edildiği, ancak banka şubesinin kredi sözleşmesinin 7. maddesine dayanarak 525,00 TL ücret talep ettiği, kredi borçlusundan yasaya ve usule aykırı olarak "ipotek fekk ücreti" adı altında bir bedel talep edilmesinin 4054 sayılı Kanun'a aykırılık oluşturduğu iddia edilmiş ve gereğinin yapılması talep edilmiştir. Şikâyet dilekçesinde ayrıca genel olarak bankalar ve özel olarak YAPI KREDİ tarafından Bakanlar Kurulu kararında ve TCMB Tebliğinde yer alan "serbestçe belirleme" ibaresine dayanılarak tüm kredi borçlularından değişik adlarla (ücret, masraf vb) sözleşmede dahi açıkça tutarı belirtilmeyen bedellerin talep edildiği ifade edilmiştir. Dosya masrafı, fekk ücreti, rehin kaldırma ücreti vb. adlarla bir hizmet çizelgesinin düzenlendiği ve orantısız bedellerin talep edildiği iddia edilmiştir. Bu kapsamda bankacılık işlemlerinde ücret ve masraf adı altında talep edilen tutarların haksız ölçülere ulaştığı ifade edilmiştir.

- (64) Bu çerçevede belirtilmesi gereken ilk husus, şikâyete konu uygulamanın banka ve müşterisi arasında imzalanan bir sözleşmeden kaynaklandığıdır. Şikâyetin eki olarak sunulan bilgilerden YAPI KREDİ'nin müşterileri ile imzaladığı "Genel Kredi ve Teminat Sözleşmesi'nin "Faiz, Komisyon, Vergi, Fon ve Masraflar"a ilişkin 7. maddesinde;

"MÜŞTERİ, BANKA'nın bu sözleşmeye dayanarak açtığı veya açacağı her türlü nakdi ve gayrinakdi krediler ile hesaplara ve aldığı teminatlara yetkili merciler veya BANKA tarafından (bankalar arası para piyasasında oluşan günlük faiz ortalamasına spread eklenerek günlük olarak belirlenen oranlarda faiz uygulanan krediler hariç) saptanan en yüksek oranları geçmemek üzere belirleyeceği oranlarda anapara faizi, temerrüt faizi ve (muhabir, akreditif, teminat mektubu ve aval-kabul komisyonları dahil) her nevi komisyonları ve Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu ile Banka Sigorta Muamele Vergisi gibi yasal ve BANKA düzenlemelerine veya teamüllerine göre talep edilecek her türlü ücret, masraf vesair giderleri, MÜŞTERİ'ye ihbarda bulunmaksızın uygulayarak bunları, gider vergileri vesair resim ve harçları ile birlikte MÜŞTERİ'nin cari hesabına borç yazabileceğini, bu hususlarda herhangi bir itiraz hakkının bulunmadığını kabul ve beyan eder."

hükmünün yer aldığı görülmektedir. İlgili belgede ayrıca, YAPI KREDİ tarafından uygulanan komisyon, masraf ve ücret tutarlarının yapılan hizmetlerin bedeli olarak belirlenmiş olduğu, kredi tahsis ve kullanımının belirli bir operasyonel işlem gerektirmesinden ötürü, verilen hizmet karşılığında, yürürlükte bulunan Hizmet Komisyonları Çizelgesi'ne istinaden; söz konusu ücret ve masrafların tahsil edildiği belirtilmiştir. Şikâyet dilekçesinde, bahsi geçen hükmün serbest rekabeti engelleyici ve bozucu nitelikte olduğu öne sürülerek bu düzenlemenin rekabet ihlali niteliğinde olduğunun tespiti talep edilmiştir.

- (65) Diğer taraftan, işbu dosya kapsamında konuya ilişkin olarak YAPI KREDİ'den ilave bilgi talep edilmiştir. Bu kapsamda söz konusu ücretin talep edilmesine esas olan 2010-2012 arası dönemde, YAPI KREDİ tarafından kullanılan bireysel kredilerde teminat olarak bir taşınmaz üzerinde ipotek tesis edilmesi durumunda, kredinin geri ödenmesi aşamasında söz konusu ipoteğin sicilden terkin edilmesine yönelik masraflara kimin katıldığı sorusuna ilişkin olarak YAPI KREDİ'nin cevabi yazısında yer alan açıklamada; teminatın değerlemesi, tesisi, sigortalanması ve kaldırılmasına yönelik masraf ve ücretlerin birçoğunun yasal gereklilik olduğu ve bu ücretlerin, oluşabilecek bazı istisnai durumlar dışında, ekseriyetle müşteriden tahsil edildiği ifade edilmiştir. Bu uygulamanın dayanakları olarak, "sözleşme serbestisi ilkesi" olarak da anılan ve belirtilen tarihte yürürlükte bulunan Borçlar Kanunu'nun 19. maddesi ile yine aynı tarihler arasında yürürlükte bulunan Türk Ticaret Kanunu'nun 22. maddesinde yer alan ve ticaret işletmesi ile bir iş görmüş tacirlere tanınan ücret isteme hakkına ilişkin hüküm gösterilmiştir. Yargı uygulamasının da ücret isteme hakkının, ücretin taraflar arasındaki sözleşmelerde öngörülmesinden bağımsız olarak var olduğunun kabulüne yönelik olduğu belirtilmiştir. Tüketici kredileri kategorisinde yer alan konut finansman kredisi sözleşmelerinde de 2011'den itibaren ipotek fek ücretinin açıkça yer aldığı, 2011'den önceki dönemde ise bu ücretin diğer komisyon ve masraf kalemleriyle birlikte değerlendirildiği ifade edilmiştir.

- (66) Gerek şikâyetin eki olarak sunulan belgeler gerek YAPI KREDİ'nin konuya yönelik cevabı taraflar arasındaki uyuşmazlığın rakip teşebbüsler arasında gerçekleşen bir işlemde ziyade özel hukuk uyuşmazlığı olarak kabul edilebileceğini göstermektedir. Zira şikâyetçi, sözleşmede yer alan hükmün haksız ve orantısız kazançlara yol açtığını iddia etmekte ve YAPI KREDİ ile olan sözleşmesinin rekabet ihlali niteliğini taşıdığına tespitini talep etmektedir. Bu kapsamda müşteri ile banka arasında yapılan ve yukarıda ilgili maddesine yer verilen sözleşmenin;

“Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukukî işlem ve davranışlar, rekabetin korunmasına yönelik tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemeye ilişkin işlemler bu Kanun kapsamına girer”

ifadeleriyle kapsamı belirlenen 4054 sayılı Kanun'un 2. maddesi çerçevesinde değerlendirilemeyeceği açıktır. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesinin 2017/815 E., 2018/28 K. sayılı kararında “ ...Rekabet Kurulu'na yapılan başvurunun rekabet ihlaline ilişkin somut iddiaları içermesi, taraflar arasındaki özel hukuku ilgilendiren bir ihtilaf şeklinde olmaması ve ancak rekabeti sınırlayan bir anlaşma, sözleşme, uyumlu eylem veya karara dair olması durumunda 4054 sayılı kanunun öngördüğü önaraştırma prosedürünün işletileceği açık olup...” ifadeleri yer almakta olup başvuru konusu uyuşmazlığın içeriği dikkate alındığında şikâyete konu iddiaların 4054 sayılı Kanun kapsamında yer almadığı, dolayısıyla herhangi bir işlem tesisine gerek olmadığı değerlendirilmektedir.

I.4.2. Şikâyetçinin Alınan Ücretler Konusunda Bankalar Arası Gizli Bir Anlaşma Olup Olmadığının İncelenmesi Gerektiği İddiası Hakkında Gerekli Değerlendirmenin Yapılmadığı Yönündeki Danıştay Kararına İlişkin Değerlendirme

- (67) Yukarıda da belirtildiği üzere Kurul'un 09.06.2011 tarihli ve 11-36/761-M sayılı kararı, Danıştay 13. Dairesinin 04.12.2017 tarihli ve 2011/3354 E. 2017/3548 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir. İptal gerekçesinde “davacının, kredilerden sair menfaat adı altında faiz dışında pek çok ücretin talep edildiği, alınan ücretler konusunda bankalar arasında gizli bir anlaşma olup olmadığının incelenmesi gerektiği yönündeki iddiası hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, davalı idarece davacının iddialarıyla ilgili olarak soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için önaraştırma yapılmasına karar verilmesi gerekirken, belirtilen sürece uyulmaksızın Kurul'ca doğrudan ilk inceleme raporu değerlendirilerek karar verilmesinde 4054 sayılı Kanun'a uygunluk görülmemiştir.” ifadelerine yer verilmiştir. İlgili kararın incelenmesinden Kurul'ca doğrudan ilk inceleme raporu değerlendirilerek karar verilmesinin yanı sıra şikâyetçinin alınan ücretler konusunda bankalar arasında gizli bir anlaşma olup olmadığının incelenmesi gerektiği yönündeki iddiası hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığının da iptale esas gerekçelerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda belirtilmesi gereken ilk husus gerek şikâyet dilekçesinde gerek dilekçe eklerinde bu yönde bir iddia bulunmadığıdır. Bununla birlikte iptal gerekçesinden hareketle işbu dosya kapsamında alınan ücretler arasında bankalar arasında gizli bir anlaşmanın olup olmadığının incelenmesine esas olmak üzere, konuya yönelik banka uygulamaları ve bu uygulamaların hukuki dayanakları araştırılmıştır.

- (68) Dosya mevcudu bilgiler kapsamında bankaların farklı isimler altında kredi işlemlerinde faizin yanı sıra ücret/masraf ödenmesini talep edebildiği, bu durumun banka ile müşteri arasındaki sözleşme esaslarına dayandırıldığı anlaşılmıştır. Dosya çerçevesinde elde edilen bilgiler, farklı isimler altında bu tutarların tüketicilere yansıtıldığını gösterse de bu durumun taraflar arasındaki gizli anlaşmadan kaynaklanıp kaynaklanmadığına yönelik iddialar bakımından yapılan değerlendirmeye aşağıda yer verilecektir.
- (69) Yukarıda da belirtildiği gibi, bankaların belli dönemlerde ekspertiz ücreti, ipotek tesis ücreti, ipotek fek ücreti ve dosya masrafı gibi çeşitli isimler altında farklı ücret kalemleri belirlediği ve bu ücretleri krediyi kullanan taraftan talep ettiği görülmektedir. Bilgi edinilen bankaların söz konusu ücret politikaları değerlendirilmiş ve ortak bir başlık altında değerlendirilebilecek benzer masraflar grafik üzerinde incelenmiştir. İlgili grafiklere aşağıda yer verilmektedir:

Grafik-1: 2010-2012 Yılları Arasında Bireysel Kredilerde İpotek Tesis Ücretleri (TL)

(.....TİCARİ SIR.....)

- (70) Grafik-1 incelendiğinde, AKBANK'ın (.....), bu dönemden sonra ise yaklaşık (.....) TL tutarında ücret talep ettiği görülmektedir. Bununla birlikte, AKBANK'ın ipotek tesis ücreti talep etmediği Ocak 2010 - Ekim 2010 döneminde DENİZBANK, YAPI KREDİ, ZİRAAT ve ING'nin, (.....) ila (.....) TL arasında değişen farklı ücretler talep ettiği, ilave olarak YAPI KREDİ'nin aynı dönemde ipotek tesis ücretlerinde (.....) TL'lik bir artışa gittiği görülmektedir.
- (71) Benzer şekilde, GARANTİ, HALKBANK ve VAKIFBANK farklı (.....) aynı dönemlerde diğer bankaların, bireysel kredi kullanan müşterilerden farklı oranlarda bu ücreti tahsil ettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu ücrete ilişkin bankalar tarafından uygulanan fiyat artışları incelendiğinde ise bu artışların büyük ölçüde farklı dönem ve oranlarda gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Grafik-2: 2010-2012 Yılları Arasında Bireysel Kredilerde İpotek Fek Ücretleri (TL)

(.....TİCARİ SIR.....)

- (72) Bankaların 2010-2012 yılları arasında bireysel kredi müşterilerine uyguladığı ipotek fek ücretlerini gösteren Grafik-2 incelendiğinde, neredeyse her bir bankanın söz konusu ücreti farklı tutarlarda uyguladığı göze çarpmaktadır. Örnek vermek gerekirse, 2010 yılının Ocak ayında AKBANK yaklaşık (.....) TL tutarında ipotek fek ücreti tahsil etmekteyken, aynı dönemde DENİZBANK (.....) TL, GARANTİ (.....) TL, HALKBANK (.....) TL, ING ve QNB (.....) TL, TEB (.....) TL, YAPI KREDİ (.....) TL, ZİRAAT (.....) TL olacak şekilde bu ücreti talep etmektedir. Yine aynı dönemde HSBC, İŞ BANKASI ve VAKIFBANK'ın ise (.....) görülmektedir.

- (73) Söz konusu ücrete ilişkin bankalar tarafından uygulanan fiyat artışları incelendiğinde ise bu artışların her bir banka özelinde büyük ölçüde farklı dönem ve oranlarda gerçekleştiği, HALKBANK ve QNB gibi bankaların ilgili tüm dönem boyunca (.....), VAKIFBANK, DENİZBANK ve YAPI KREDİ gibi bir kısım bankaların ise uyguladığı ücretlerde farklı dönemlerde sırasıyla (.....), (.....) ve (.....) TL'lik artışa gittiği anlaşılmaktadır. AKBANK, İŞ BANKASI ve TEB'in uyguladığı ücretlerde ise (.....) ve farklı dönemlerde artışların gerçekleştiği, bununla birlikte, TEB ve VAKIFBANK'ın muhtelif dönemlerde ücretlerde indirim de uyguladığı görülmektedir.

Grafik-3: 2010-2012 Yılları Arasında Bireysel Kredilerde Ekspertiz Ücretleri (TL) ⁴

(.....TİCARİ SIR.....)

- (74) Bankaların 2010-2012 yılları arasında bireysel kredi müşterilerine uyguladığı ekspertiz ücretlerini gösteren Grafik-3 incelendiğinde, ele alınan dönemin başlangıcı olan Ocak 2010'da bankaların (.....) TL ile (.....) TL arasında değişen tutarlarda söz konusu ücreti talep ettiği, incelenen dönemin sonu olan Aralık 2012'de ise bankalarca uygulanan fiyatların (.....) TL ile (.....) TL aralığına geldiği görülmektedir. İŞ BANKASI'nın dâhil edilmediği senaryoda ise Aralık 2012'de uygulanan fiyatların (.....) TL ile (.....) TL arasında sıkışması dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, her ne kadar bankaların uyguladığı fiyatlarda bir yakınlaşma görülse de, söz konusu ücretlerin (.....) TL ile (.....) TL arasında farklılaşabildiği göze çarpmaktadır. Örneğin, fiyatların en yakın hale geldiği dönem olan Aralık 2012'de; HALKBANK (.....) TL tutarında ekspertiz ücreti uygulamakta, aynı dönemde bu bankaya en yakın ekspertiz ücreti benimseyen banka olan VAKIFBANK ise söz konusu ücreti (.....) TL olarak uygulamaktadır. İki banka arasındaki ücret farkının toplam ücrete oranlanması sonucunda VAKIFBANK'ın uyguladığı fiyatın, HALKBANK'ın uyguladığı fiyattan %(.....) oranında yüksek kaldığı ve söz konusu oranın VAKIFBANK'ın uyguladığı fiyat ile diğer her bir bankanın uyguladığı fiyat özelinde daha da arttığı anlaşılmaktadır.

Grafik-4: 2010-2012 Yılları Arasında Bireysel Kredilerde Dosya Masrafı/Kredi Tahsis Ücretleri (TL) ⁵

(.....TİCARİ SIR.....)

⁴ ZİRAAT, 2011 yılının Nisan ayından itibaren ekspertize konu ürünlerde ekspertiz şirketi tarafından "Ekspertiz Hizmet Bedeli" olarak belirlenen tutarı tahsil etmeye başlamıştır.

⁵ ING'nin dosya masrafından ayrı olarak talep ettiği "İstihbarat Ücreti" ve VAKIFBANK'ın dosya masrafından ayrı olarak talep ettiği "Bireysel Kredi Araştırmaları İçin Alınacak İnceleme Ücreti" kalemleri "Dosya Masrafı" kalemine dâhil edilmiştir. TEB'in talep ettiği "İstihbarat Ücreti" ise "Dosya Masrafı" olarak dikkate alınmıştır.

- (75) Grafik-4 incelendiğinde bankaların kredi kullanan müşterilerinden büyük ölçüde farklı tutarlarda dosya masrafı ücreti talep ettiği, ZİRAAT ve HSBC'nin müşterilerinden talep ettiği dosya masrafı ücretinde inceleme konusu dönemde (.....), AKBANK ve TEB'in uyguladığı dosya masrafı tutarında bazı dönemlerde artış bazı dönemlerde indirim yaptığı, DENİZBANK, GARANTİ, ING, İŞ BANKASI ve YAPI KREDİ'nin incelenen dönemde farklı tarih ve oranlarda bir defa fiyat artışı yaptığı, İŞ BANKASI'nın Ocak 2010-Mart 2012 döneminde kredi kullanan taraftan talep ettiği dosya masrafı tutarını (.....), bu tarihten sonra ise (.....) TL tutarında bir fiyat artışına gittiği, HALKBANK'ın da inceleme konusu dönemde iki defa fiyat artışına gittiği ve Ocak 2010'da (.....) TL olarak tahsil ettiği dosya masrafı ücretini 2012 yılı Ocak ayında (.....) TL olarak tahsil etmeye başladığı görülmektedir.
- (76) Önaraştırma sürecinde yapılan araştırmalar ve elde edilen tüm verilerin incelenmesi neticesinde, bankalar tarafından uygulanan sair ücret ve masrafların birlikte belirlenmesine yönelik bankalar arası gizli bir anlaşma veya uyumlu eyleme dair herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

J. SONUÇ

- (77) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca şikayetin reddi ile soruşturma açılmamasına, gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

18-11/206-96

Dr. Metin ARSLAN'ın 18.04.2018 tarih ve 18-11/206-96 sayılı Kararın Toplantı Tutanağında Yer Alan Karşı Oy Gerekçesi

18.04.2018 tarih ve 18-11/206-96 sayılı Rekabet Kurulu kararına ilişkin kısa karar tutanağında Dr. Metin ARSLAN karşı oy gerekçesini;

“Kurul toplantılarına ait görüşmelerin Rekabet Kurumunun çalışma ilkelerinden olan şeffaflık ve açıklık ilkeleri doğrultusunda kayıt altına alınması gerekirken, bu yapılmadan alınan kararlara usul yönünden karşıyım.”

şeklinde ifade ederek imzalamıştır.

KARŞI GÖRÜŞ

30.07.2018

(18.10 ve 18.11 Sayılı Toplantılar)

Şeffaflık ve hesap verilebilirlik kamu adına denetim ve gözetim görevini yerine getiren kurumların temel çalışma esaslarındandır. Söz konusu prensiplerin Rekabet Kurulu tarafından sıklıkla göz ardı edilmek suretiyle ülke ekonomisi ve kamu menfaatleri açısından telafi edilemez tahribatlara yol açtığı müşahade edilmektedir.

Görev yaptığım gerek Nurettin Kaldırımcı gerekse de Ömer Torlak'ın başkanlık dönemleri boyunca, enflasyon, kurum organizasyonu ve FETÖ ile ilgili ısrarla dile getirdiğim hususlar dikkate alınmamıştır. Hatta 15 Temmuz akabinde dahi, FETÖ'nün Kurum ve Kurul içindeki mensupları hakkında gerekli işlemlerin yapılmamış olması nedeniyle Kurul toplantılarının meşru bir zeminde devam edemeyeceği ve bu kapsamda süreç tamamlanıncaya kadar Kurul toplantılarına katılmayacağım hususunda başkanlık makamına verdiğim 09.08.2016 tarihli dilekçem üzerine dahi konuyla ilgili gerekli adımlar atılmamıştır.

Serdettiğim görüşlerden duyulan rahatsızlık sebebiyle, Ömer Torlak'ın başkanlığı döneminde Kuruldaki görev süremi tüketmeyi amaçlayan bir buçuk yıla kadar uzanan bir yargı tuzağı kurulmuştur. Söz konusu yargı tuzağına zemin hazırlamak amacıyla, milletin temsilcisi olan Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanı'nın uhdesinde olan bir yetkiyi pervasızca ve aleni bir şekilde gasp ederek, şahsımın kurul üyeliğini sona erdiren zehabıyla Kurul tarafından utanç verici bir karar alınmıştır.

Bahse konu hazin kararlar ilgili olarak, Kalkınma Bakanlığı'nın yoklukla muaf olduğunu belirten cevabi yazısı (11.11.2016) ve Devlet Personel Başkanlığı'nın yetki gaspı yapıldığı şeklindeki tespiti (24.01.2017) kale alınmamıştır.

Mahkeme kayıtlarına girmiş ekteki 05.12.2016 tarihli kendi tutanağımda tafsilatıyla açıklandığı üzere, Ömer Torlak tarafından Kurula davet edilmem ve şahsımın söz konusu davete icabet etmesi kapsamında yapılan görüşmede 09.08.2016 tarihli dilekçemi geri çekmem durumunda kurul toplantılarına katılabileceğim tarafıma bildirilmiştir. Söz konusu dilekçeyi geri çekmeyi reddetmem üzerine, Kurul tarafından o gün yaşananlarla ilgili olarak yalan beyan niteliğinde bir tutanak tutulmuştur.

Diğer taraftan, eski bir Kurul üyesinin de ortağı olduğu FETÖ ile irtibatlı ve iltisaklı avukatlık şirketinin Kurul içindeki uzantısı gibi faaliyet gösteren Fevzi Özkan'ın, oğlunun Bank Asya'da üst düzey yönetici olması hasebiyle gözaltına alınması akabinde, olayın üzerini örtmek maksadıyla hakkında gerekli işlem yapılmaksızın Temmuz/2017'de emekli edilmesine müsaade edilmiştir. Bir önceki yönetimin son iki promosyonunda işe alınan 30 uzman yardımcısından 25'inin by-lock gerekçesiyle Kurumdan uzaklaştırılmasına rağmen, bunları planlı bir biçimde işe alan Kurumun eski yöneticileri hakkında da herhangi bir işlem tesis edilmemiştir.

Kurumun varlık sebebi olan rekabeti bozucu eylemlerin engellenmesi ve sonuçta tüketici refahının artırılması amacı çerçevesinde, 2016 yılı başında enflasyon henüz %8 düzeyinde iken enerji ve tarım sektörüne yapılacak müdahalelerle %5'lere çekilmesinin mümkün olduğunu, aksi takdirde yıl içinde %10'u geçme tehlikesinin bulunduğunu dile

18-11/206-96

getiren ikaz ve önerilerim Kurul gündemine alınmamıştır. Nitekim, tarım sektörüne dahi müdahale edemeyen, sadece bir ön araştırma yaptırmakla yetinen aciz durumdaki Rekabet Kurulu mevcut durumda enflasyonun %15 bandına dayanmasından mesuldür.

Kasıtlı bir şekilde işlenen ve çoğu da esasında ceza hukukunun kapsamına giren hukuk ihlallerine ilaveten, Kurul çarpık mantığı ile istifa ettiğimi varsaymasına rağmen, Kurumdan ayrılmam ile ilgili SGK Hizmet Takip Programına (HİTAP) "İstifa nedeniyle ilişkinin kesilmesi" yönünde bilgi girişi yapılmamış, sicilimi bozma anlamına gelen "Mahkeme Kararı Gereği İlişik Kesme" şeklinde gerçeğe aykırı bildirimde bulunulmuştur.

Ne hazindir ki, tüm bu süreçlerden haberdar olan sözde ilişkili Bakanlık, hakemlik görevini yerine getireceğine, Cumhurbaşkanı'nın ve Bakanlar Kurulu'nun iradesini hiçe sayan, yalancı şahitlik yapan, gerçeğe aykırı yazılı beyanda bulunan ve karakter katliamı yapan Rekabet Kuruluyula beraber hukuk ihallerinin tarafı olmuştur.

Asli amacına hizmet etmeyen, gelecek nesillere de maliyetler yükleyen, görevlerini ihmal eden ve kötüye kullanan sorumluların, kamuoyu nezdinde sorgulanıp hesap vermeleri gerekir. Bürokrasi tarihinde benzeri görülmemeyen bu hukuk rezaletinin tekrarının yaşanmaması için Kurumda şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerinin hayata geçirilmesi elzemdir. Bu anlamda Rekabet Kurulu toplantılarının kayıt altına alınması gerekmektedir.

Dr. Metin ARSLAN

Kurul Üyesi

Ek : 05.12.2016 Tarihli Kendi Tutanağım